

Assar Lindbeck och Institutet för internationell ekonomi: en kommentar till Lars Jonung*

I nr 3 av *Ekonomisk Debatt* detta år recenserar Lars Jonung den vänbok till Assar Lindbeck (Calmfors m fl, [1995]) som gavs ut i samband med dennes pensionering från tjänsten som professor och chef för Institutet för internationell ekonomi (IIES). Recensionen innehåller dels en granskning av de uppsatser i olika ekonomisk-politiska ämnen som ingår i volymen, dels en utförlig kommentar till mina inledande reflexioner om Assar Lindbecks roll för att bygga upp IIES till ett framgångsrikt forskningsinstitut. Det finns i och för sig diskussionspunkter när det gäller Jonungs synpunkter på de ekonomisk-politiska bidragen, men jag ska här begränsa mig till min egen uppsats.

Jonungs huvudkritik är att min framställning är ofullständig därför att den inte analyserar de ekonomiska förutsättningarna för IIES verksamhet. Detta må i och för sig vara riktigt. Avsikten med min uppsats var inte att genomföra någon sådan fullständig analys utan att efter en kort beskrivning av IIES utveckling förmedla mina personliga intryck av Assar Lindbeck som chef och kollega (en ganska naturlig inriktning i en vänbok). Sedan är det en självklarhet att framgångsrik forskning också kräver ekonomiska resurser. På denna punkt ger dock Jonung en missvisande bild som skapar ett intryck av extremt gynnsamma förutsättningar för IIES. Enligt denna gavs "forskare på insti-

tutet en betydligt rikligare tilldelning av resurser" än andra och "var därför i stort sett frikopplade från undervisning, handledning och administration – till skillnad från forskare på de traditionella institutionerna i nationalekonomi". Jag har flera kommentarer till detta.

(1) Under uppbyggnadsperioden på 1970- och 1980-talet fanns i stort sett inga fasta forskartjänster vid IIES (undantaget var Sven Grassman, som dock i stort sett inte producerade någon akademisk forskning). Finansieringen skedde i stället via externa forskningsanslag, till stor del från Riksbankens Jubileumsfond. Dessa medel söktes och erhöles i fri tävlan med andra institutioner. Orsaken till att IIES var framgångsrikt i denna konkurrens var förmågan att formulera bra projekt som låg vid den internationella forskningsfronten. I den mån som tidigare forskningsprojekt avkastade goda resultat i form av internationell publicering underlättades givetvis framtida ansökningar. Eftersom de externa forskningsanslagen inte var avsedda att finansiera undervisning, kunde självfallet inte samma undervisningskrav läggas på forskarna vid IIES som på dem som hade fasta tjänster vid vanliga institutioner. Trots detta spelade IIES forskare – på frivillig basis – redan i slutet av 1970-talet en huvudroll i doktorandutbildningen i Stockholm och utförde också en del undervisning på grundutbildningsnivå. Idag har IIES professorer samma undervisningsskyldighet som alla andra professorer och de yngre forskarna åläggs också att

LARS CALMFORS är professor och chef vid Institutet för internationell ekonomi, Stockholms universitet.

* Lars Jonung svarar i ett kommande nummer av tidskriften.

undervisa. Denna undervisning innebär en hel del extra administration som IIES inte ersätts för.

(2) Vid en bedömning av hur statsanslagen till forskning fördelat sig mellan olika nationalekonomiska institutioner är det missvisande att som Jonung enbart se till fakultetsanslagen. En vanlig institution har ju ett grundutbildningsanslag som medger en "infrastruktur" i form av administrativ personal, utrustning o s v som ett renodlat forskningsinstitut måste använda sitt forskningsanslag för att finansiera. Dessutom ger anslagen till grundutbildning visst utrymme för forskning inom ramen för undervisningstjänster.

(3) Under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet gavs IIES resursförstärkningar, bl a genom inrättandet av flera professurer. Dessa anslagsförstärkningar föregick emellertid inte forskningsresultaten utan kom som en följd av dessa. Jag deltog då som biträdande chef i ett antal diskussioner med statsmakter och universitetsadministration om anslagshöjningar. Det är helt klart att det avgörande argumentet var tidigare uppnådda resultat, främst i fråga om internationell publicering. Jonung missar här helt den information om orsaksriktning som ligger i tidsföljden mellan olika skeenden (det som vi ekonomer brukar kalla för Grangerkausalitet).¹ Jag tror också att det är fel att hävda att resurstillskotten till IIES nödvändigtvis trängt undan finansiering för andra nationalekonomiinstitutioner. Min uppfattning är snarast att den forskning som bedrivits vid IIES har stärkt nationalekonomiämnet som sådant i Sverige och därför hjälpt till att slussa mer resurser till ämnet från andra områden.

(4) Det är också fel att IIES resurser utnyttjats för att låta forskarna vistas "utomlands under ordinarie terminstid i en utsträckning som inte förekom på universitetet". Sådana utlandsvistelser har i huvudsak finansierats inom ramen för olika

externa anslag eller genom medel från de utländska institutioner som besökts.

(5) I den mån som det finns en ekonomisk förklaring till IIES framgångar är denna förmodligen att det funnits resurser till ett omfattande utländskt gästforskarprogram. Jag ser detta som en viktig skillnad mellan IIES och de flesta andra institutioner. Genom detta program har institutets forskare tidigt stimulerats till att nå den internationella forskningsfronten och kunnat bilda nätverk som gett samarbetspartners av högsta internationella klass.

Jag tror således att de ekonomiska förutsättningarna spelat en mycket mindre roll för IIES än Jonung vill göra gällande. Det finns ju också gott om exempel på akademiska institutioner med generös anslags-tilldelning – även inom ämnet nationalekonomi – som trots detta inte lyckas producera forskning av god kvalitet. Min åsikt är därför fortfarande att en huvudfaktor bakom IIES utveckling varit den kreativa miljön med god "balans mellan kritisk prövning och konstruktiva uppslag", "betoning på såväl grundforskning som tillämpad forskning" och höga krav på internationell publicering.

Jag håller inte heller med Jonung om hans beskrivning att IIES recept varit en "väl utvecklad känsla och förmåga att snabbt fånga internationella trender och importera dem till Sverige". Jag skulle i lika hög grad vilja betona inriktningen på att använda de mest moderna analysmetoderna på de problem och institutionella förhållanden som är karakteristiska för Sverige och andra europeiska ekonomier. Som jag ser det, är en av de mest centrala avvägningarna i ekonomisk forskning den mellan problemrelevans och metodkunskap: det gäller att kryssa mellan risken att

¹ I ett par fall var det också fråga om professurer som vid utlysningen inte var knutna till IIES men där dessa – i öppen konkurrens – tillsattes med forskare vid institutet som då valde att förlägga professurerna där.

relevanta problem analyseras utan tillräckligt goda metoder och risken att metodutveckling blir ett mål i sig utan återkoppling till de genuina samhällsvetenskapliga frågeställningarna.

Till sist tar Jonung upp sitt tidigare förslag om att upprätta ett konkurrerande forskningsinstitut till IIES: ett "Institute of Domestic Economic Studies" och det motstånd detta ska ha mött från "Lindbeck och hans omgivning". Enligt Jonung ska några av de främsta medarbetarna på institutet ha drivit tesen att "ett så litet land som Sverige bara har plats för ett institut i nationalekonomi". Jag är osäker på vad Jonung refererar till och kan bara konstatera att jag själv inte givit uttryck för någon sådan uppfattning (däremot finner jag själva namnförslaget fånigt).

I sak delar jag helt Jonungs synpunkt att det är viktigt med konkurrens även inom svensk ekonomisk forskning. Utvecklingen har ju också under senare år i allt högre grad gått i denna riktning. Det har skett en betydande utbyggnad av forskningskapaciteten vid den nationalekonomiska institutionen vid Uppsala universitet, särskilt i arbetsmarknadsekonomi och offentlig ekonomi. Flera tidigare forskare vid IIES har rekryterats dit (i tre fall som professorer). Den största expansionen har emellertid skett vid Handelshögskolan i Stockholm, där Jonung själv är verksam. Handelshögskolan disponerar genom sin knytning till näringslivet över helt andra resurser än den ekonomiska forskningen vid tex Stockholms universitet och har också använt dessa för att rekrytera forskare på olika nivåer från andra institutioner (bla IIES), IUI (Industriens utredningsinstitut), SOFI (Institutet för social forskning vid Stockholms universitet) och FIEF (Fackföreningsrörelsens ekonomiska forskningsinstitut) utgör andra exempel på resursstarka konkurrenter till IIES.

Sammanfattningsvis ser jag således inte några skäl att oroa sig för konkurrenssituationen i svensk nationalekonomisk forsk-

ning. Vi har fått en utveckling i riktning mot ökad pluralism. Det finns goda möjligheter för alla akademiska forskningsinstitutioner i landet att – liksom tidigare IIES – expandera om man bedriver forskning av tillräckligt hög kvalitet. Lars Jonung själv förefaller att ha utomordentliga finansiella möjligheter att bidra till forskningen vid Handelshögskolan i Stockholm om han vill ägna sin tid åt det.

Referenser

- Calmfors, L, m fl [1995], *Ekonomisk politik. En vänbok till Assar Lindbeck*, SNS Förlag, Stockholm.
- Jonung, L, [1996], "Ekonomisk politik. En vänbok till Assar Lindbeck", *Ekonomisk Debatt*, årg 24, nr 3, s 179–191.

Rättelse till Westin, Ekonomisk Debatt, årg 24, nr 4

Tyvär har siffrorna på den vertikala axeln i *Figur 1* fått en nolla för mycket medan siffrorna på motsvarande axel i *Figur 2* fått en nolla för lite.